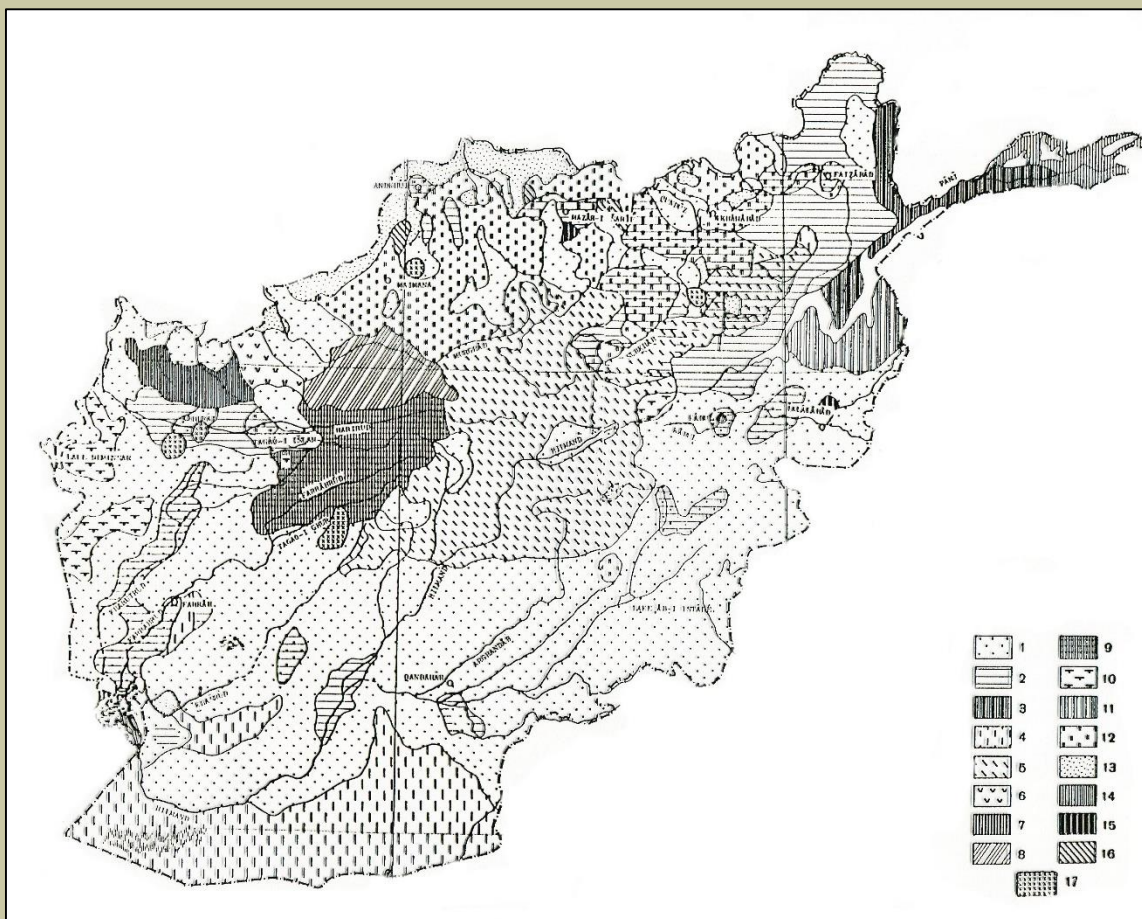

KRAJOBRAZ PRZED BITWĄ

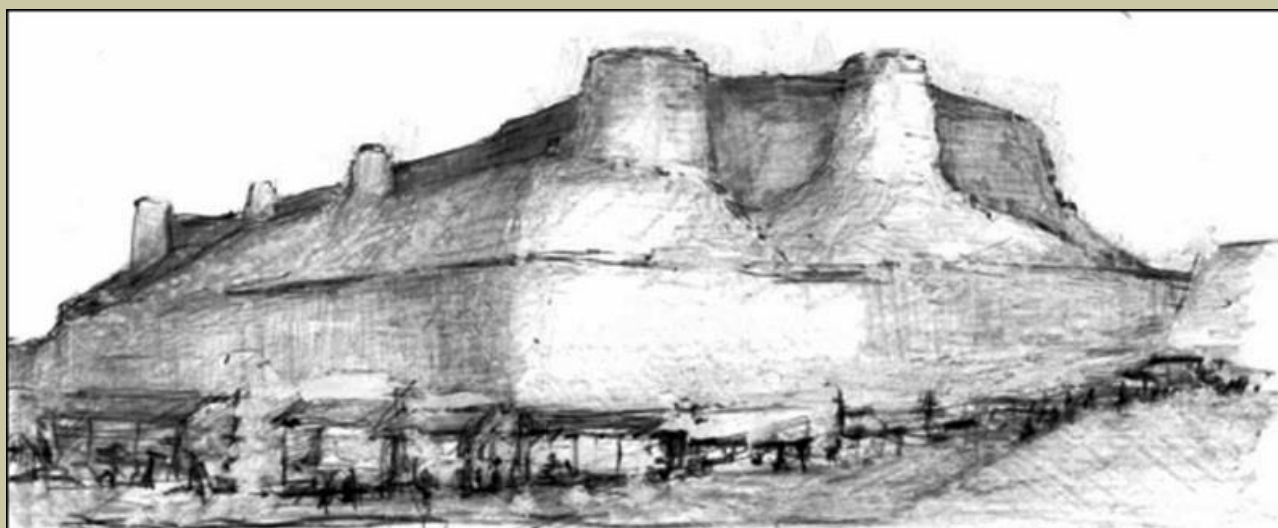
Wstęp do etnografii Afganistanu
w fotografii i rysunku Marka Bero
(*wybór*)

Grupy etniczne Afganistanu:

1. Pasztunowie (Afgańcy)	2. Tadžycy	3. Tadžycy Pamirscy
4. Beludżowie	5. Hazarowie	6. Aimacy
7. Dżemszydzi	8. Firuzkuhi	9. Taimani
10. Taimuri	11. Nuristańcy	12. Uzbegy
13. Turkmeni	14. Kirgizi	15. Karakałpacy
16. Arabowie	17. Mongołowie	

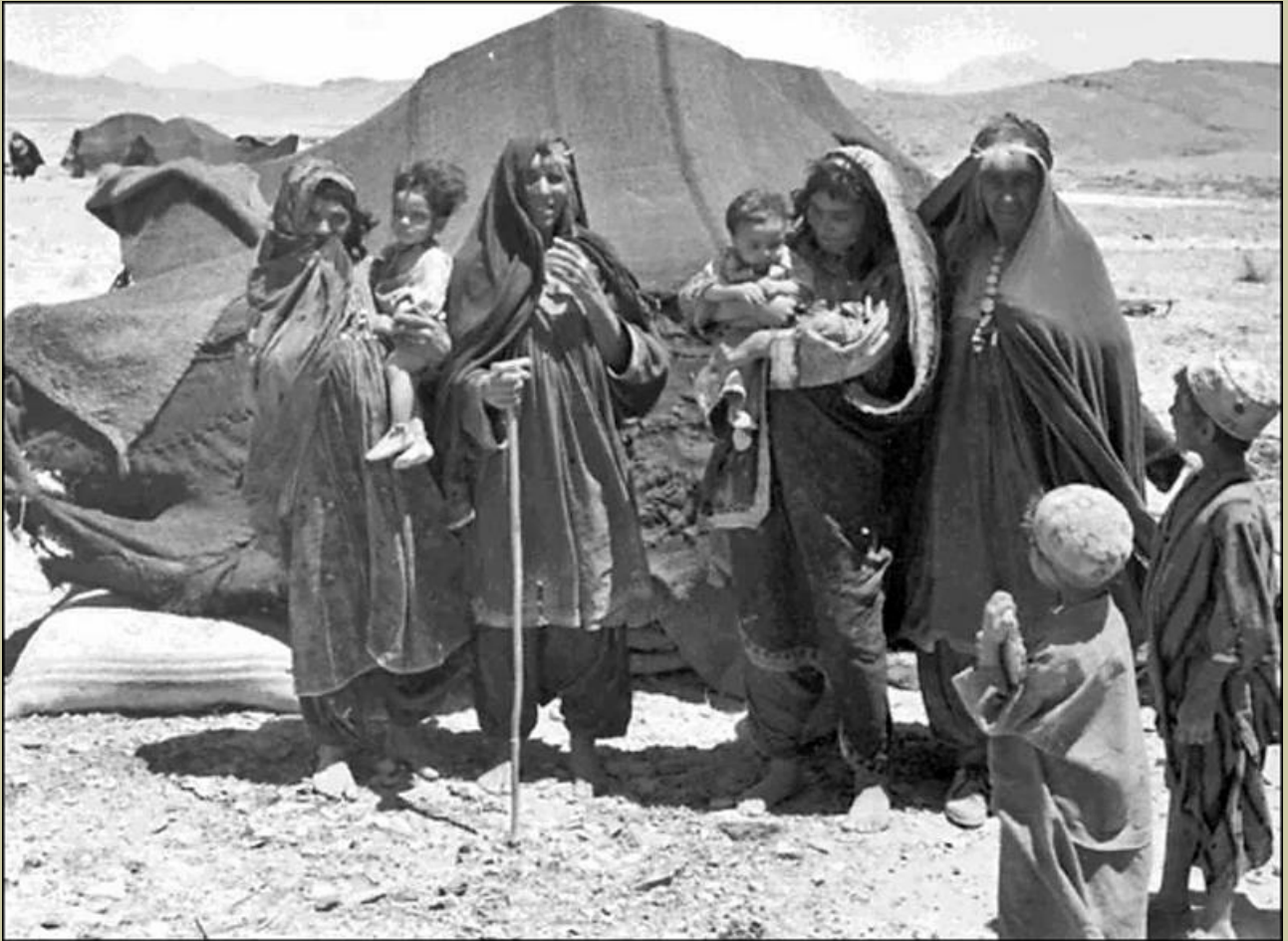
1. Fortyfikacje cytadeli Kala Ikhtiaruddin – Herat

2. Tadżycka wieś Szabasz - okolice Heratu_001848N

3. Ruch drogowy na Asian Highway_ 002467N

4. Kobiety i dzieci. Koczownicy Pasztuni Durrani z klanu Aczakzai_001859N

5. Przyjęcie z muzyką u Chadży Fazle Ahmad Abbosi'ego –
Kalangar, prow. Logar_002426N

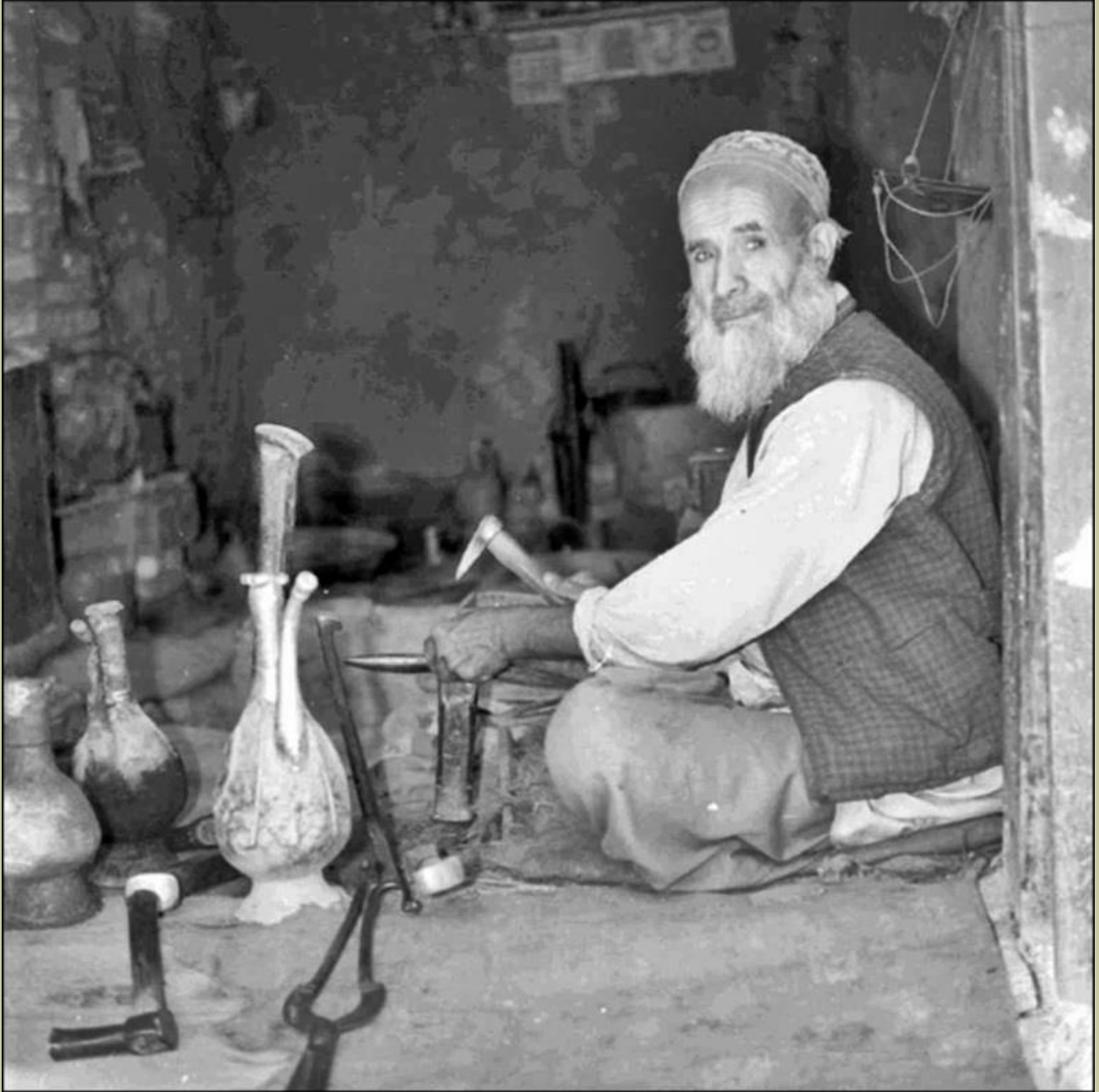
6. "Etnografia żywa", orszak weselny - Bamian_002473N

7. Mazar hazarski - wioskowe mauzoleum - prow. Bamian _ 002475N

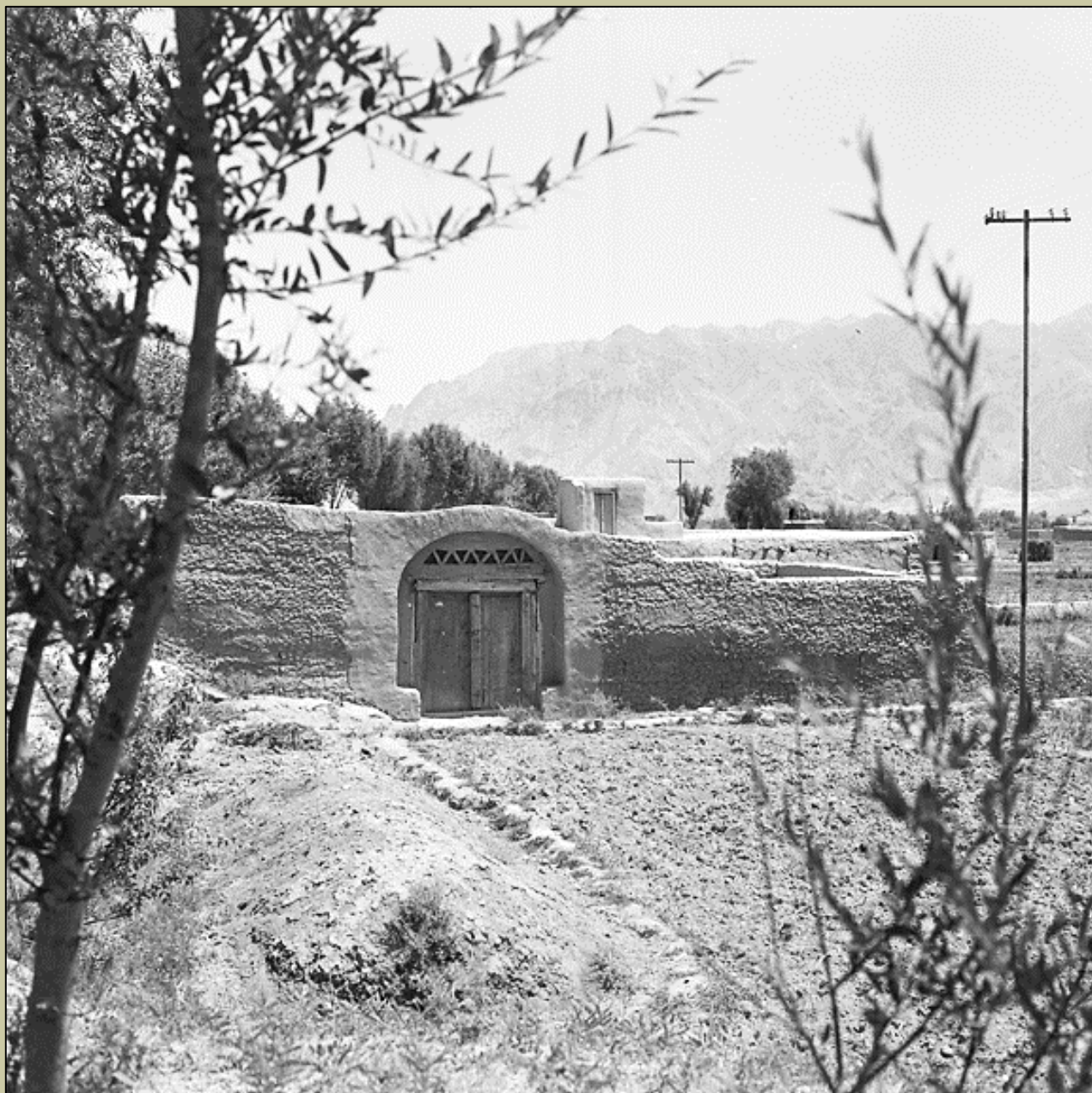
8. Południowa przerwa w lekcjach, dziewczęta ćwiczą taniec atan-e mili –
Najak, prow. Bamian_001644N

9. Blacharz/konwisarz w swym warsztacie –
Najak, okręg Jakaulang, prow. Bamian_001572N

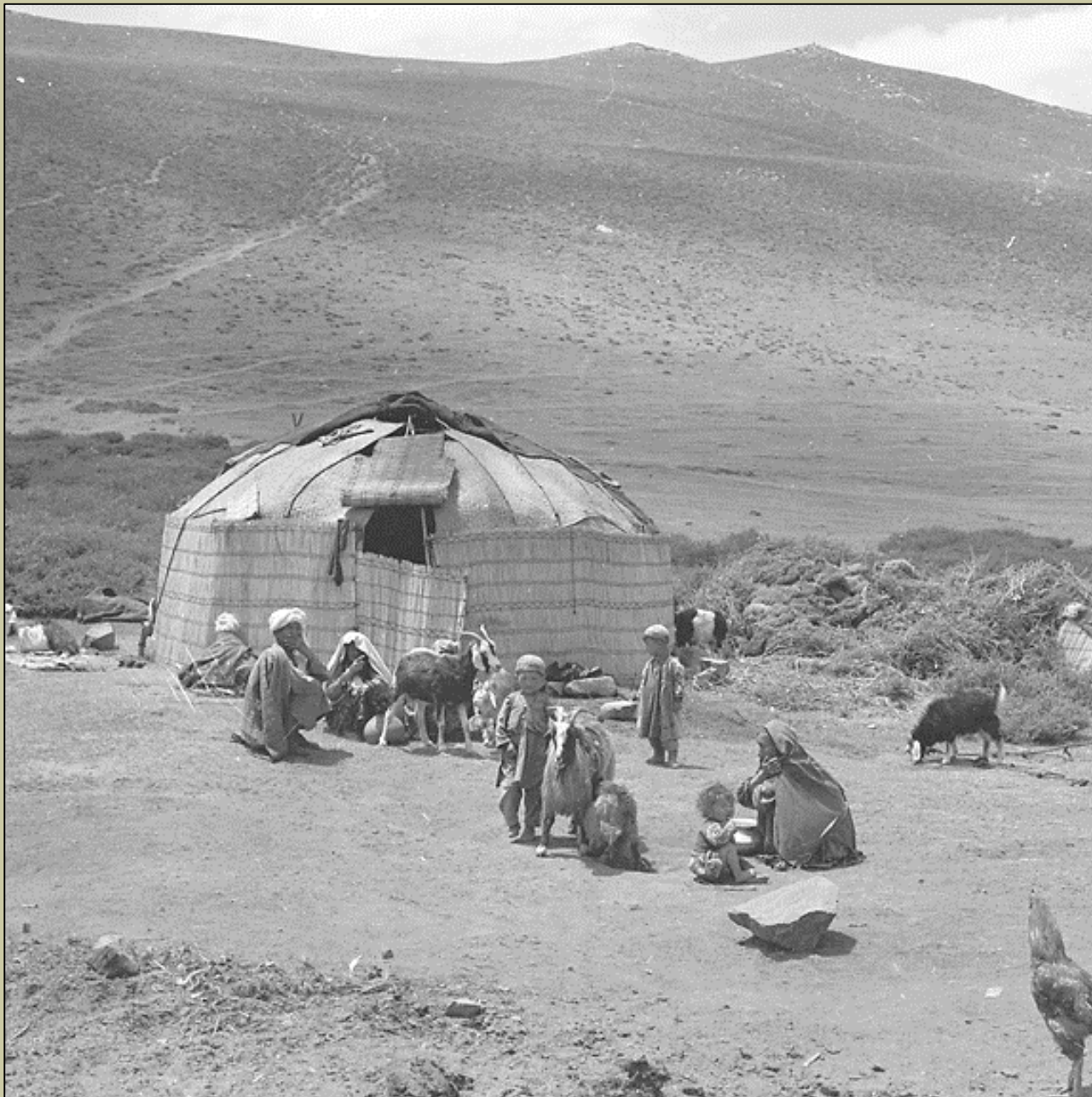
10. W dolinie rzeki Ghorband - okolice Bamian_002471N

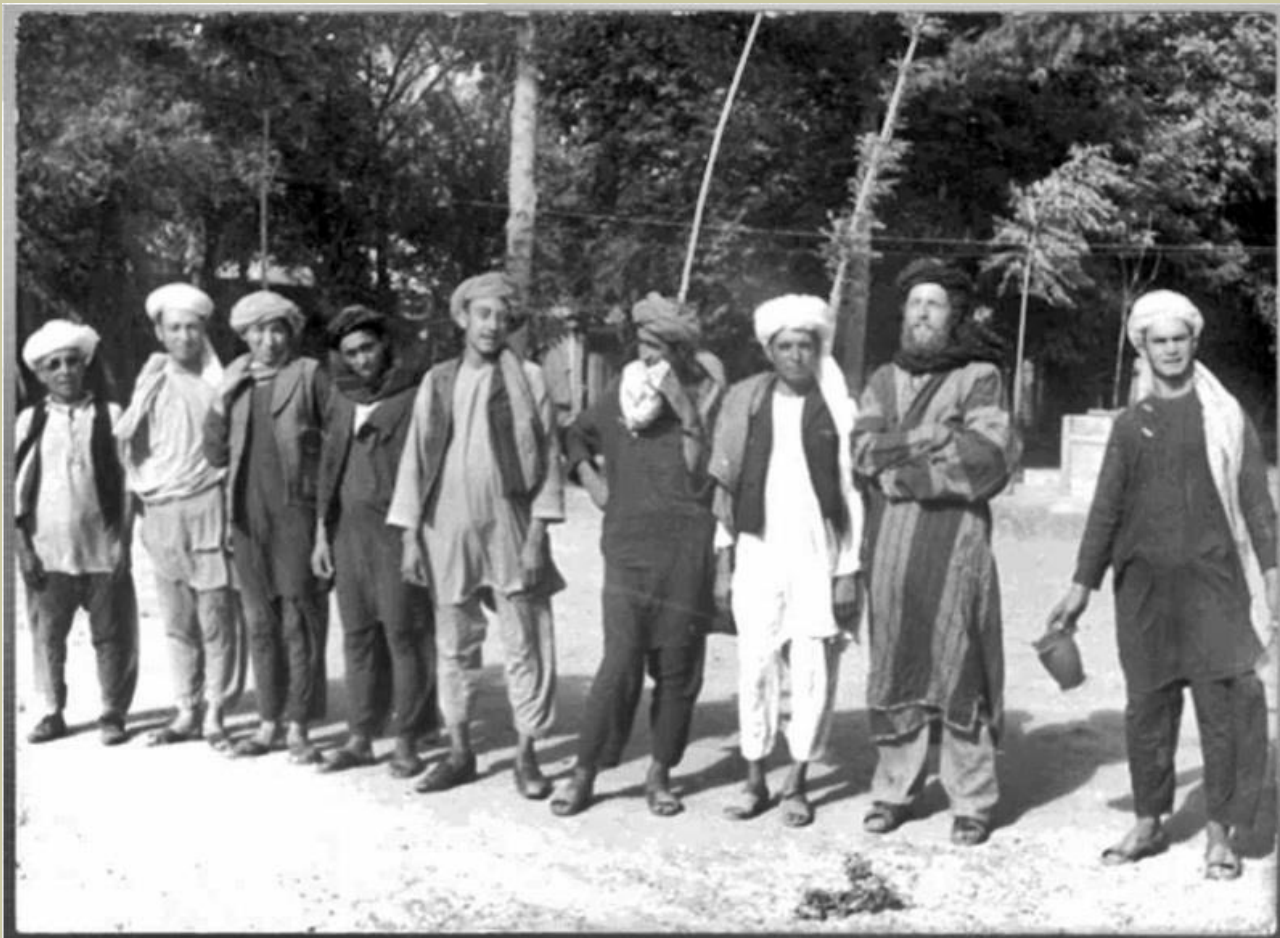
11. Zagroda wielkorodzinna –
Tala (Tala-o Barfak), okręg Doszi, prow. Bamian_001497N

12. Hazarscy chłopcy zajęci mieleniem brył soli –
Przysiółek Marg, okolice Tala-oBarfak, okręg Doszi, prow. Baghlan - 56-53

13. Rodzina Hazarów z klanu Haszt Chodża na letnim koczowisku –
Góry Farand, masyw Koh-e Baba_001430N

14. Autor w grupie miejscowych przystojniaków –
Daulatabad, prow. Balch

Wskazano piętrową przybudówkę. Na poddaszu oczekiwało kilku mułłów i wielu ze starszyzny.

Jakiś *barbatus puer* wprowadził pod rękę sędziwego męża. Z półcienia wyłoniła się postać bajkowa - wąty *rizsafid* odziany w luźne, białe szaty. Twarz miał powiędłą jak wyschła pomarańcza lecz o wyrazistych rysach i bystrym wejrzaniu. Obecni rozstąpili się z respektem. Staruszka usadowiono plecami do okna, przez co sącząca się do izby poświata ogarnęła jego sylwetkę niczym aureola.

- Nazywam się Mir Fazli Ahmad Beg. Gdy wiele lat temu skończyłem sto lat przestałem zajmować się mym wiekiem - zachichotał cicho z domieszką specyficznej starczej kokieterii.

- Nasz mułła ma sto dwadzieścia lat - ozwały się szepty.

- Co was do nas sprowadza? - spytał Mir Fazli.

Po wyjaśnieniach Mir Fazli uśmiechnął się, z zakłopotaniem przebierał paciorki różańca. Reszta milczała.

- Słuchajcie więc naszej historii - podjął po namyśle Mir Fazli.

- Jesteśmy ludem Karam Ali. Pochodzimy z ułusu uzbeckiego. Naszą wieś założył Daulat Bek, którego ojcem był Huszal Chan. Ojcem Huszala Chana był Karam Ali - zapiszcie co wam mówię! - Wieś Daulatbek pochodzi z czasów Amira al-Mo'menina Dost Muhammada Chana. Lud Karam Ali ma ze trzysta lat. Moim dziadem był Bibud. Wtedy Karam Ali z Daulatbek brali kobiety od Hazarów i przestali mówić po uzbecku, bo dzieci zazwyczaj przyjmują język matek. Jeszcze dzisiaj, głębiej w górach, Hazarowie bełkoczą po swojemu, trudno ich pojąć, ale my, teraz mówimy w języku dari.

- Tak, czy inaczej za czasów mego dziada - snuł swą gawędę - Karam Ali mieli trzy tysiące domów i trzech wielkich wodzów, zwanych *mir*. Jeden z naszych wodzów, Mir Amir Chan Bek, przywiódł nas w te okolice spod Samarkandy ze wsi Dabek. Gdy zajęliśmy obecne tereny staliśmy się rolnikami, część naszych ludzi odeszło dalej z koczownikami.

Opowieść mułły trwała jeszcze czas jakiś, ale głos mu słabł, wreszcie zwiesił głowę i zamilkł.

Podano cukierki i zieloną herbatę. Po paru łykach mętnej zawiesiny wypadało kończyć wizytę.

Słońce dawno minęło połowę swego dziennego szlaku. W dolinie poczęły kłaść się głębokie srebrzyste i granatowe cienie.

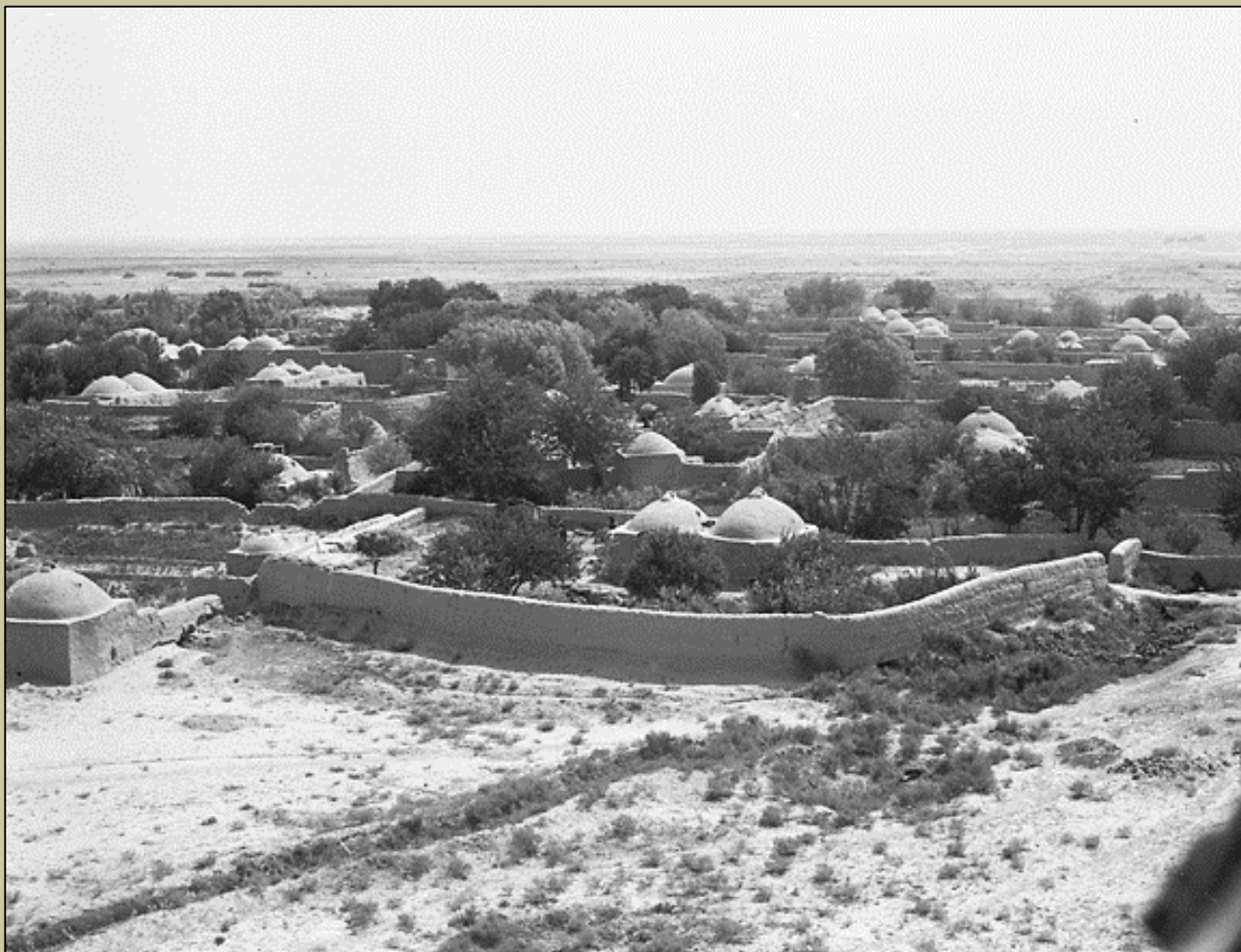
(fragment niepublikowanej książki M. Bero, *Buszowanie w skarbcu*)

15. Wyrób cegieł w obejściu Bobo Szir'a –
Daulatabad, prow. Balch

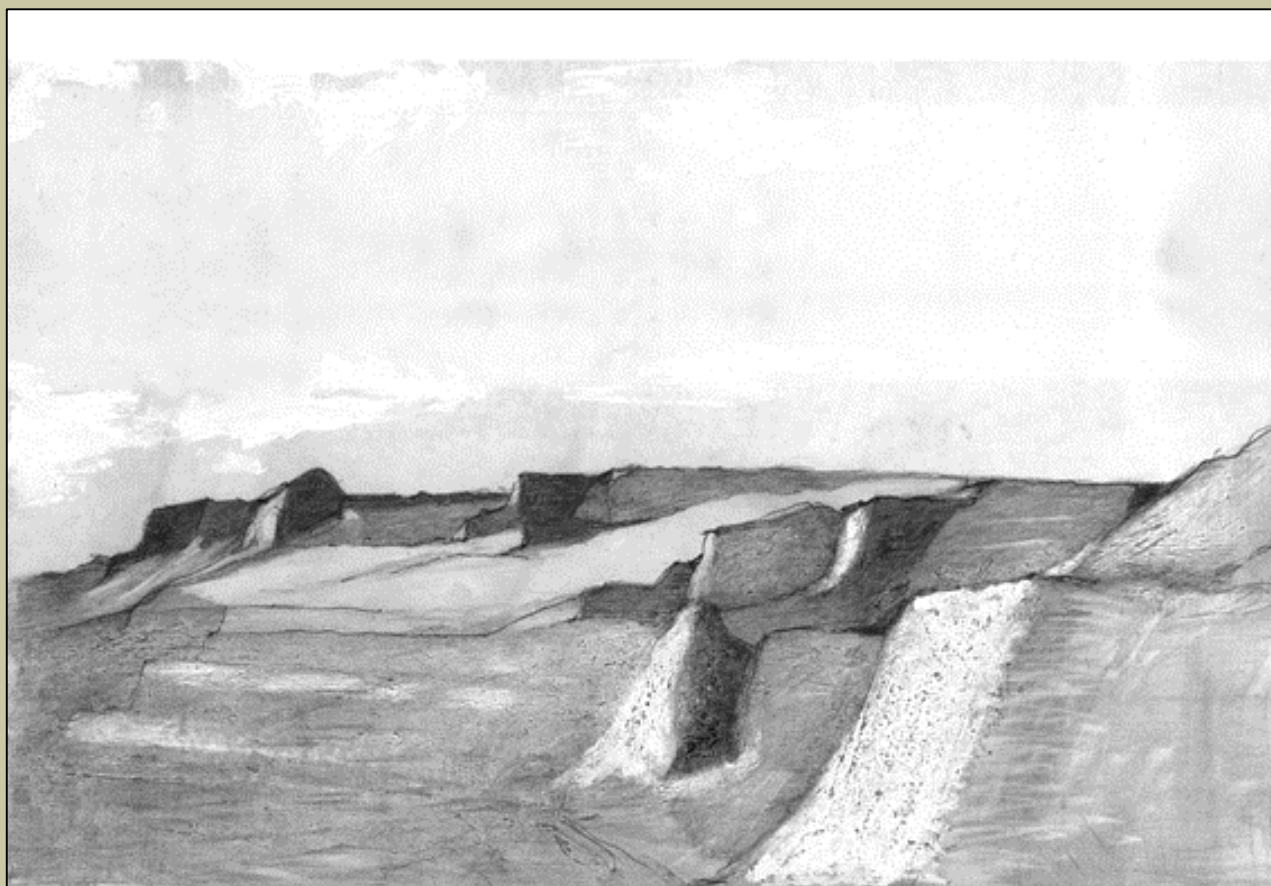
16. Budowa obory z suszonych cegieł i bitej gliny –
Daulatabad, prow. Balch_002428N

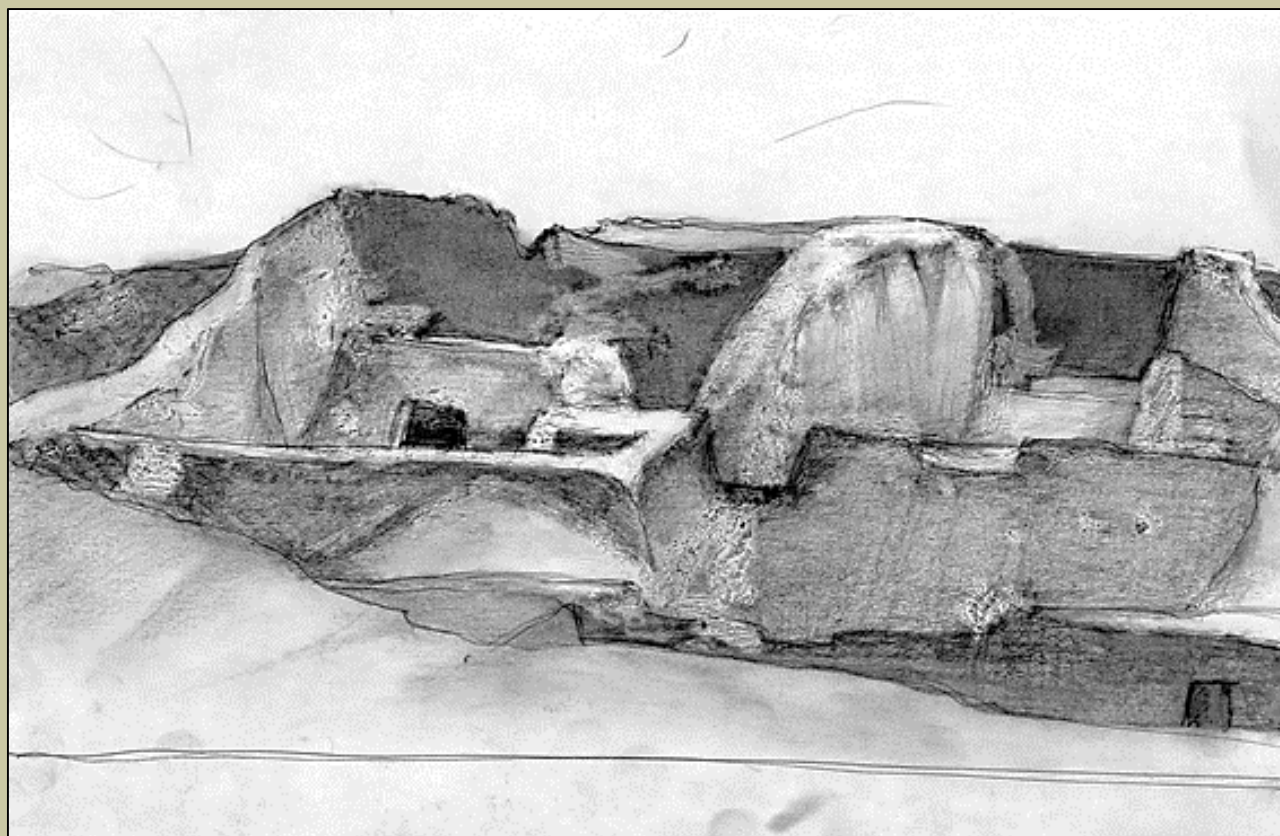
17. Turkmeńska wieś Zodion, prow. Balch_002481N

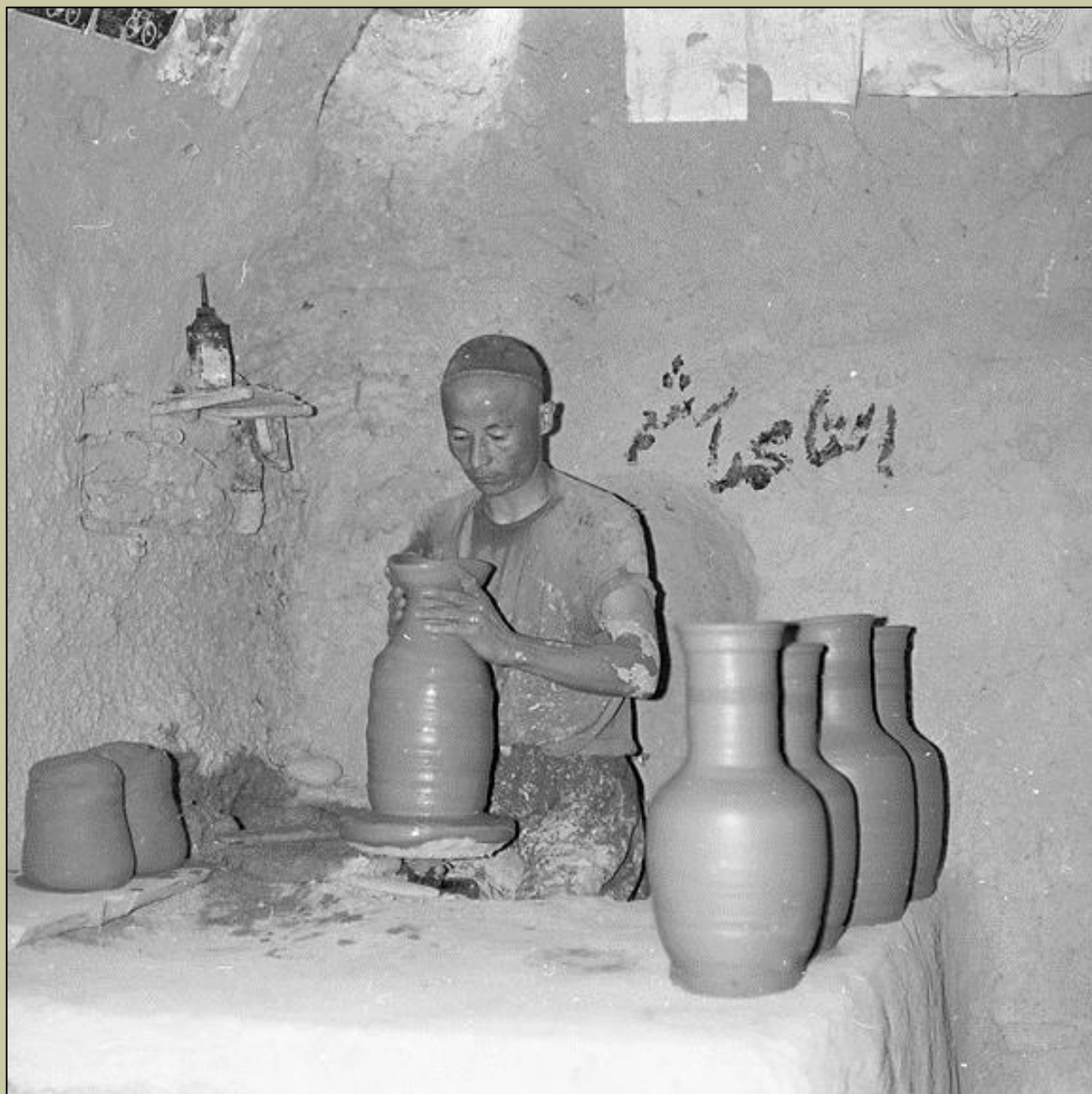
18. Baktria. Grodzisko Delbardżon, prow. Balch

19. Baktria. Starożytne grodzisko Delbardżon, prow. Balch

20. Baktria. Wykopaliska w Delbardżon, prow. Balch

21. Garncarz przy pracy –
Daulatabad, prow. Balch_001764N

22. Kobiety z rodziny Pasztuna Abdul Wahob'a –
Daulatabad, prow. Balch_002505N

23. Arbuzy na stepie

24. Targ na melony –
Daulatabad, prow. Balch_001795N

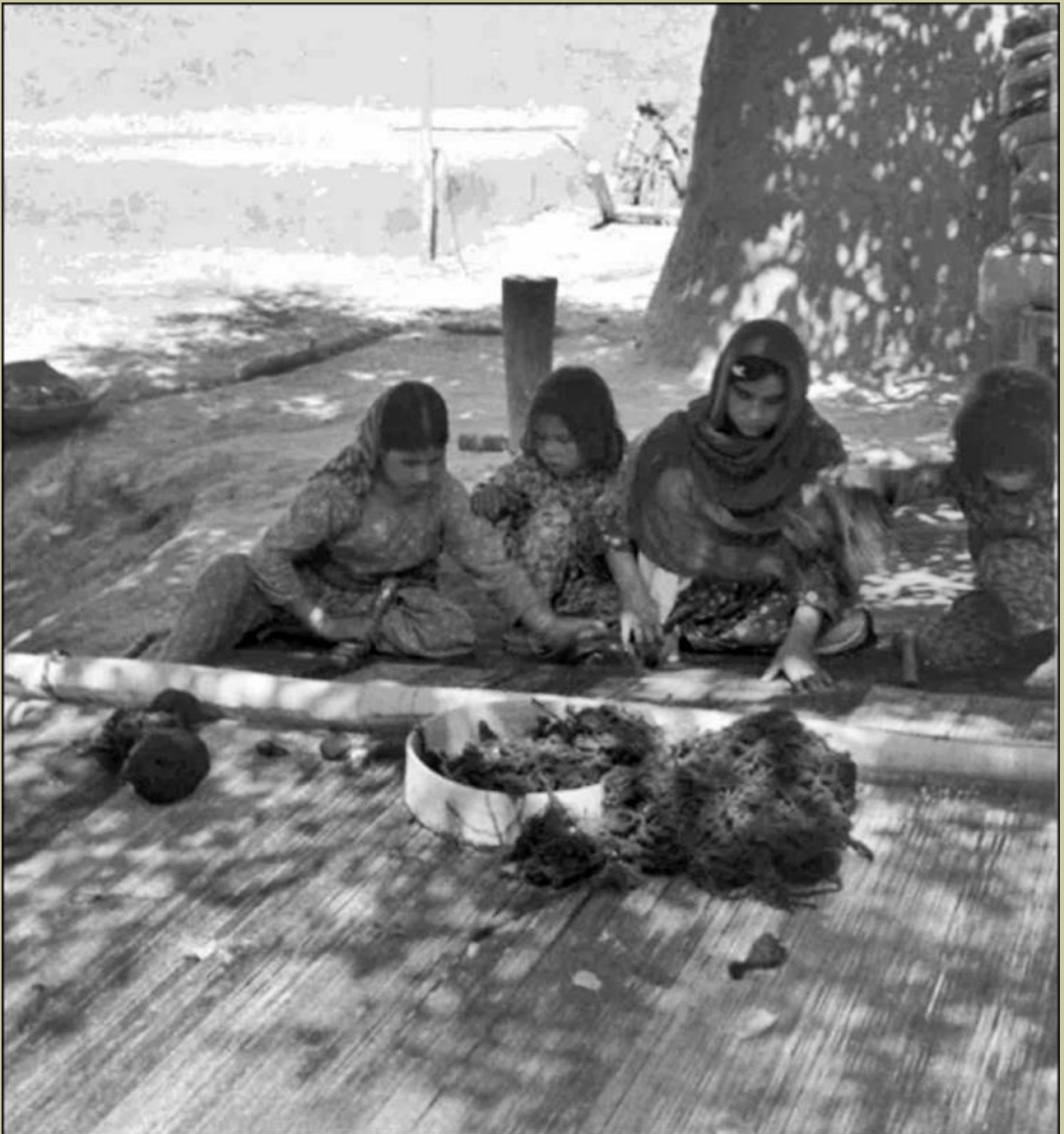
25. Transport w dzień bazaru –
Kajsar, prow. Fariab_002002N

26. Kowale z grupy Hajdari na bazarze w Kajsar, prow. Fariab_002041N

27. Kierat do tłoczenia oleju z sezamu i właściciel Muhammad Sauzi –
Besz-Kapa, dzielnica Kajsar, prow. Fariab_ 002103N

28. Dziewczęta z rodziny Tadżyka Soleh Muhammad'a przy wyrobie kilimu – Kajsar, prow. Fariab_002092N

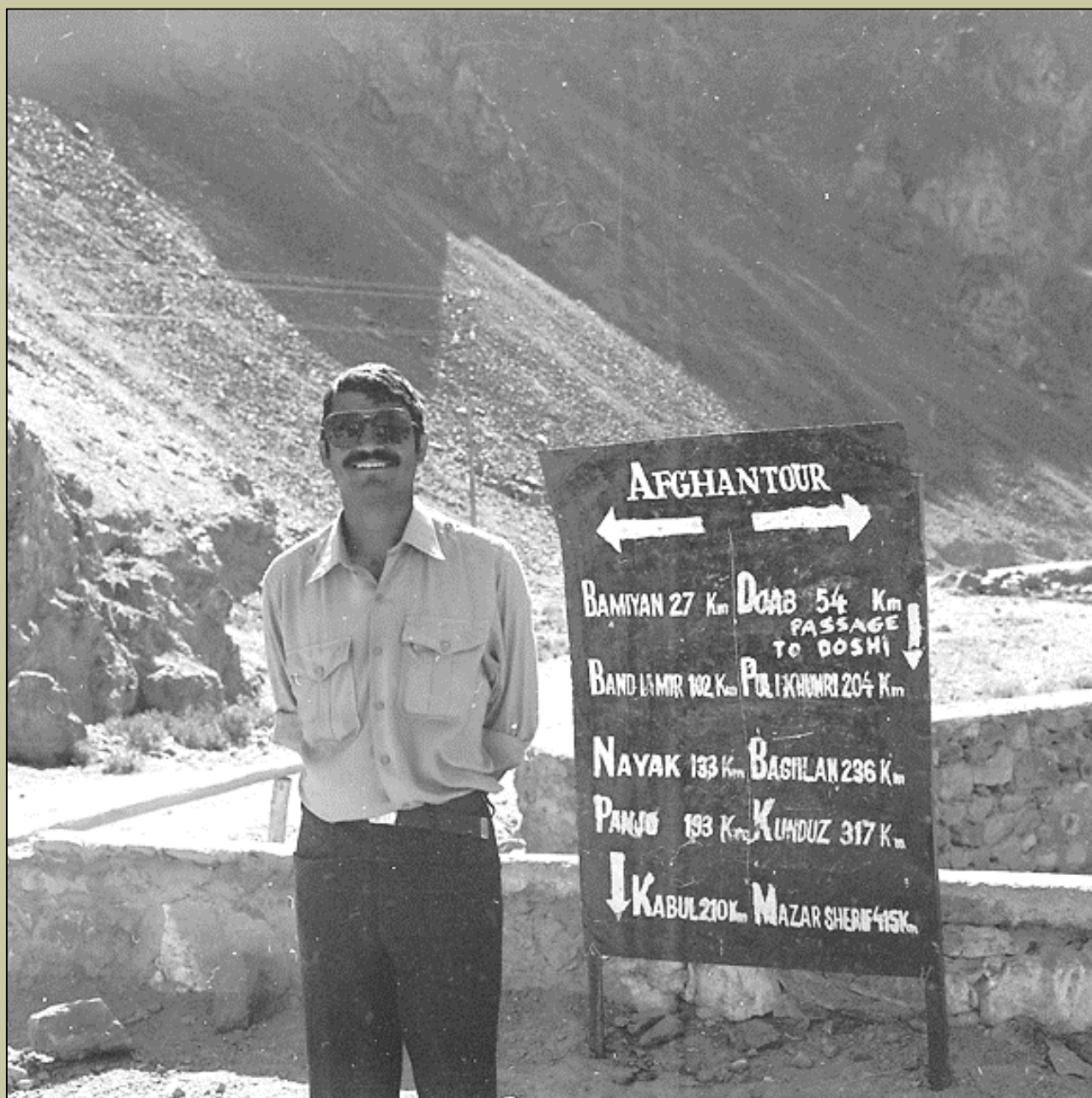
29. Dekoracje ścienne w meczecie we wsi Hajdari Chana,
okolice Kajsar, prow. Fariab_002032N

30. Przełęcz Kotal-e Tang-e Gharu
między Kabulem i Dżalalabadem_002526N

Wybrana literatura przedmiotu:

- Bero M., The Asian Ethnological Expedition. The Afghan Collection, w: "Zeszyty Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie", No 20-23, 1979-1982: 67-85, ilus., bibl.
- Bero M., Zur traditionellen Landlichen Bauweise in Hasaradchat, Ostliches Zentralafghanistan, w: "Archiv fur Volkerkunde", No 35, 1981 Vienna: 31-46, ilus. bibl.
- Bero M., Tradycyjne Olejarstwo Północnego Afganistanu, w: "Kwartalnik Historii Kultury Materialnej PAN", No 29/4, 1981: 491-502, ilus., bibl.
- Bero M., Tradycyjne budownictwo wiejskie w Hazaradzacie, w: "Kultura i Życie Społeczne Azji Środkowej", Praca zbiorowa, Poznań, 1983: 95-115, ilus.,bibl.
- Bero M., Rzemiosła i Techniki Budowlane w Centralnych i Północnozachodnich rejonach Afganistanu), w: "Kwartalnik Architektury i Urbanistyki PAN", No 30/3, 1985: 321-336, ilus., bibl.
- Bero M., Refleksje z badań etnograficznych w Afganistanie, w: "Na egzotycznych szlakach". Praca zbiorowa. Archiwum Etnograficzne Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, No 33, 1987: 185-193

"- Trzymajcie się rzeki Szekari, pytajcie ludzi o kierunek do Doszi i wszystko będzie ok... – doradzał na pożegnanie Muhammad."

Pokazane powyżej fotografie i rysunki stanowią niewielką część zbioru różnorodnych materiałów pozyskanych 40 lat temu przez autora w trakcie Etnologicznej Wyprawy Azjatyckiej EWA-76 zorganizowanej przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Z oczywistych względów planowane badania nad kulturą ludów Azji Środkowej nie mogły być w pełni kontynuowane.

W roku 1978 Afganistan najechany został przez barbarzyńców, rozjechany gąsienicami czołgów i zdruzgotany nalotami opętanych “misjonarzy postępu” ze Wschodu i Zachodu.

Sowiety nie próbowały nawet dla swej dzikiej agresji przedstawiać wyższych racji - niemy i bezczynny świat przyglądał się biernie napaści sowieckiego imperializmu. Następne interwencje USA i tzw. Zachodu - faryzejskie w motywach i puste moralnie - dopełniły zniszczenia i grabieży.

Sześć milionów Afgańczyków opuściło swe domostwa uchodząc przed bestialstwem i mordem. Setki tysięcy wojowników afgańskich zginęło w zacieklej walce przeciw brutalnej agresji okrzyczanej przez jednych jako “braterska pomoc” przez drugich jako krzewienie “demokracji”.

Blisko dwa miliony ludności cywilnej, starców, kobiet i dzieci straciło życie od bomb, gwałtów i głodu.

Pasztuni, Hazarowie, Uzbeki - wszystkie narody i plemiona afgańskie rozpierchły się ruszając w trwającą do dzisiaj wygnańczą tułaczkę.

Afganistan przestał istnieć! Nie w sensie miejsca na globie – ponadczasowych gór i stepów - ale jako unikalna substancja ludzka, unikalny układ kultur wraz ze skarbami wielowiekowego dorobku.

Marek Bero, North York 2016

Nota o Autorze

Marek Jan Bero

Przyszedł na świat w noc świętojańską w Warszawie w tym samym dniu i roku co Jacek Łempicki jr.

Do podstawówki im. M. Konopnickiej uczęszczał z Adamem Borowskim wzajemnie o sobie nie wiedząc. W liceum im. M. Reja interesował się wyłącznie historią i językiem łacińskim – częste wagarzy oraz walki uliczne w Śródmieściu z “git-ludźmi”...

Gry na pianinie uczy go babcia Lila Egiejmanowa, angielskiego – matka, a rysunku - Józef Wilkoń.

W roku 1967 w Danii u ciotki Grety (wdowy po Adamie Egiejmanie) poznaje inny świat. Ósmego marca 1968 skatowany przez ZOMO z Gołędzinowa ostatecznie zrozumiał, na jakim żyje świecie.

W atmosferze pomarcowej, z braku punktów za pochodzenie nie przyjęty na Akademię Sztuk Pięknych w Warszawie – swoje malunki wyrzuca do Wisły. Nie będzie też przyjęty na Uniwersytet Warszawski. By uniknąć poboru uczęszcza do Szkoły Pracowników Socjalnych na Saskiej Kępie.

Od 1970 jako “zrzut z Kongresówki” ląduje w Katedrze Etnografii Wydz. Fil.-Hist. Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu - dyplom, asystentura, publikacje, otwiera przewód doktorski. W tym czasie bliski kontakt z ciotką Jaśką Kamińską-Rozmiarek oraz wujem Tadeuszem Egiejmanem i jego rodziną.

Uczestniczy w etnograficznych badaniach terenowych i wykopaliskach archeologicznych. Przebywa na Bliskim i Środkowym Wschodzie.

Następnie adiunkt w Państwowym Muzeum Archeologicznym i Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie - organizuje wystawy w kraju i za granicą. Od roku 1983 kierownik Galerii Sztuki BWA “Test” w Warszawie.

Wystawia własne malarstwo – konsultacje z Franciszkiem Starowieyskim.

Od 1988 roku za granicą, kolejno: Holandia, Kanada. Pracuje w Royal Ontario Museum, potem w Urzędzie Miasta Toronto w Wydziale Spraw Socjalnych.

Ma dwoje dzieci: Urszulę i Jakuba.

Poza pracą animuje sztuki piękne. Uważa, że Jan Potocki za *Rękopis znaleziony w Saragossie* powinien być pośmiertnie uhonorowany Literacką Nagrodą Nobla, a w muzyce, poza J.S. Bachem, podziwia ostatnio Henryka M. Góreckiego i Romana Palestra.